

Na de eerste wereldoorlog

Nederlandse vluchtelingen in barakken aan Deurningerstraat

De woonbarakken voor de vluchtelingen aan de Deurningerstraat nabij de Kottendijk, gezien in noordelijke richting. Op de achtergrond het Kroedhofje met rechts een deel van de spinnerij Bamshoeve en links de Enschedese Brouwerij. (Foto: G.A.E.)

In de eerste wereldoorlog (1914-1918), toen Nederland buiten de strijd wist te blijven, kwamen veel in België en Duitsland wonende Nederlanders door het krijgsgeweld in moeilijkheden. Zij zochten hun toevlucht in het vaderland, waar zij onder meer in een opvangcentrum in het Brabantse Uden werden ondergebracht. Wie van hen na de oorlog door gewijzigde omstandigheden niet naar de woonplaats in het buitenland kon terugkeren, probeerde in Nederland een toekomst op te bouwen.

Op 1 mei 1919 besloot de minister van Binnenlandse Zaken het centrum in Uden te sluiten. Om de bewoners zo spoedig mogelijk in de Nederlandse samenleving op te nemen, werd gezocht naar gemeenten waar zij zich zouden kunnen vestigen. Behalve woongelegenheden moest er werk te vinden zijn. Aan de betrokkenen werd gevraagd naar hun voorkeur. Daarop gaven 62 gezinnen en 21 alleenstaanden, 370 personen in

totaal, te kennen opnieuw aan de slag te willen gaan in Enschede.

Barakken

Hier werd dit bericht echter bepaald niet gunstig ontvangen. Pogingen om de komst van de vluchtelingen tegen te gaan, hadden geen succes. Het gemeentebestuur stelde op 30 juni 1919 een commissie in om maatregelen te treffen. Daarin kregen zitting de heren C.H. ter Kuile, voorzitter (later vervangen door G. Elhorst), J.M. Nijhof, D. Beunder, J. Oomen, J. Dalenoord, I. Cohen Barnstein en J. Kors, secretaris. Het bleek niet mogelijk de nieuwkomers in bestaande woningen of grote gebouwen onder te brengen. Daarna werd overwogen de barakken van het opvangcentrum in Uden naar Enschede over te brengen, maar dat stuitte op bezwaren. Gemeentewerken ontwierp vervolgens een plan voor de bouw van vier woonbarakken, een dienstbarak en een portiershuisje op een terrein aan de Deurningerstraat nabij de Kottendijk. De aannemer J. Stuijvenberg uit Den Haag voerde het plan voor f 90.000,-

uit. Beheer en onderhoud werden op 30 december 1919 van het rijk overgenomen.

Voorzieningen

Er kwamen 192 ledikanten met strozakken, tafels, banken, stoelen, emmers, wasteilen, waskommen, bezems, boenders, dweilen, enzovoorts. Kachels werden aangeschaft, alsmede eet- en drinkgerei en de inventaris van de centrale keuken. Verschillende artikelen werden overgenomen van de opgeheven centrale keuken van de gemeente en andere instanties. Op 13, 15 en 17 januari 1920 konden de vluchtelingen in drie groepen hun noodhuisvesting betrekken. Elk gezin kreeg een wooneenheid toegewezen. De alleenstaanden werden zoveel mogelijk in één barak ondergebracht. Van de kinderen werden er 84 geplaatst op openbare scholen en 20 op bijzondere scholen. Dokter Wefers Bettink nam de medische verzorging op zich. Drie apothekers waren bereid medicijnen te leveren en met het ziekenhuis *Ziekenzorg* werd een regeling getroffen.

Een brief, op 10 februari 1920 verzonden uit Nijmegen en geadresseerd aan een bewoner van het vluchtelingenverblijf aan de Deurningerstraat in Enschede.

fen voor opname van zieken en het verzorgen van bevallingen. De levering van levensmiddelen werd bij inschrijving gegund. Er was een badgelegenheid en een centrale wasplaats met gratis verstrekking van zeep. Voorzieningen als een brandkraan en noodverlichting ontbraken niet.

Werkgelegenheid

Velen kwamen, al dan niet geholpen door de commissie, aan werk. Wekelijks werd een deel van het verdiende loon op een spaarrekening bijgeschreven om bij het vertrek over wat geld te kunnen beschikken. Het zoeken naar geschikte woonruimte wilde eerst maar niet vlotten. Na een jaar was de kleinste barak verlaten. In maart 1922 volgde de ontruiming van de tweede barak. Pas in de zomer van 1923 kwam de verhuizing goed op gang. Het betrekken van een geschikte woongelegenheid betekende nog niet het einde van alle problemen. Sommige vluchtelingen bleven nog geruime tijd op hulp van de arbesturen aangewezen. Op 8 juni 1933 hield de *Commissie voor het Vluchtoord te Enschede* pas haar slotvergadering. Het was gelukt de vele ontheemden weer een tehuis te geven en aan het gewone maatschappelijke leven te laten deelnemen.

Ties Wiegman

Bron

- Gemeente-archief Enschede